

Polisàrca

Sarcotell, V. sarg Sarcòtic, V. sarco-

SARD a) 'mesquí, migrat, menut', b) 'eixerit, astut' 5 («tuno» PnaVic, DAg.): qualitats que els estrangers atribueixen a la gent de Sardenya. A) «--- Un cos tan bell / --- / ab un beçó, / chic, caganiu / --- / avar, meçquí / --- / caga-poquico, / sart, mirmidó / —pus ver, capó— / só emparellada!». Dit, encara a les Bal, especialment dels equins, de casta petita JRoig ho digué figuradament d'una persona malmesa per la qui el domina (abusant de la seva... força). «a grans, chics, cossos, / als flacs e grossos, / a tots servexen; / mas prest s'esquexen, / són rocí sart: / car sols a part / 10 giren-l' a 'squerre; / pus prest que l'ferre / si hom no l malla / o no l treballa, / prenen rovell / ---», Spill, 2787, 7785.

D'altra banda, B) En el romanç bandoleresc de l'Hostal de La Pera: «Tu, mossà - vés-las a 'compa- 20 nyà— / La criada n'és sarda - pel pany els va guaitar», MilàF, Romllo (114B7, de nou vv. 28, 32. tant en la versió D, del Gironès, com en la B, de l'immediat poble de Verges, mentre que les versions A i C ho reemplacen per *discreta*), i d'aquí pogué arribar fins a 'llest i traïdor'. «tres donzelles que els en van conversejant, / les ninetas en són sardas - al Batlle van a trobà'n / —vinguí, vinguí, senyó Batlle - a agafà tres estudiants», id. (208 4).

DERIV : *Sardesc (AlcM) Sardi*

Sard (peix), V. *sarg Sarda* 'peix' i 'manadet de cànem', V. *sardina* +*Sarda* 'mola, turó pla i eixut', V. *sas Sarda* 'varietat d'agata', V. *sardònix Sarda* maestr. 'esquirol', variant de *FARDA* (III, 889b22), 35 que vaig constatar viva (tal com a Llúria), a Culla, Vilafranca, Vistabella, Xodos i Llucena (1961).

Sardaboll, nom d'herba de què parlo a *CERFULL* (II, 677b13): anotat, en efecte, amb pronúncia *sardabòls* (sempre sentit en plural), als Guiamets, Bell- 40 munt, Lloar, i amb deglutinació de la -s (a causa de la de l'article), *ardabòls* a Vinebre i Ascó, els que veia als Guiamets s'assemblaven a l'erviana (1935 6). Del mateix ètimon CAEREGOLIUM, crec que ve (amb X-mossàrab) el nom del poble *Xarrafuel* (avui 45 *Jar*), cap a Aiora, cat. ant *Xarrafull*

Sardada, V sarg

SARDANA, dansa nacional, nom d'origen incert, però és probable que vingui de *cerdana*, pròpiament 20 'originària, o ballada a la manera, de Cerdanya'. □ 1ª doc : 1552.

Aquesta és una obra dedicada a l'etimologia, i encara que l'article el redactu un català, no ha de parlar-hi més que d'això, o d'allò que sigui adequat a trobar-la, 25 ni cal, tractant-se de temes sobre els quals ja hi ha tant de publicat, bo i accessible. Sobre la documentació antiga es poden veure els llibres d'Aureli Capmany, *La Sardana a Catalunya*, i de Joan Amades, *La Sardana* (Bna 1930), i l'article d'Amadeu Bernadó publicat a 60

Pont Blau (Mèxic, 1955) III, 276-281; sobre el renovador de la sardana moderna, Pep Ventura, el treball més seriós fou el de Coromines (*Vida de Pep de la Tenora*, Bna. 1953, O. C. , 1193-1235), per desgràcia in 5 conlús i d'edició pòstuma, però basat en l'examen d'alguns centenars de manuscrits i partitures, en dotzenes d'interrogatoris a coetanis i en decennis de reflexió Ja es va fer en el *DCEC*, s v., un estudi seriós sobre l'origen del nom, el primer sotmès a rigorosa 10 crítica, i amb la llum de la ciència lingüística.

Entre les d'aquelles obres i algunes que vaig ajuntar-hi, hi ha en cat. unes quinze mencions del nom, des de 1577 a 1659 La més antiga sembla ser una d'Olot: «que s prohibescha lo ball de la *sardana* y altres balls 15 desonestes ---».

És cabdal per a la història del mot el període dels segles baixos, on es disposa de molta més literatura en castellà En aquesta llengua la dada més antiga és *cerdana* en els sonets castellans del poeta sard Lo Frasso, l'any 1573, referent a Bna. La comèdia de Lope de Vega, *El maestro de dançar*, en autògraf firmat per ell el 1594, posa en escena una *cerdana*, situant-ho a Tudela de Navarra 2 Covarrubias (1611), en contrast amb les velles danses, diu que «agora se han introducido las 25 *cerdanas* y otras danças, de que se usa en los saraos y en Palacio» 3

En aquests dos textos no es diu en absolut on es balla la *cerdana*, ni hi consta que fos ball popular enlloc, al contrari sembla una dansa cortesana i de moda, 30 introduïda de poc en terres de llengua castellana, sense al·lusió a Catalunya I no obstant era ben sabut en aquell temps que provenia d'aquí, com sigui, que a part de l'esment de Lo Frasso, el dicc cast-fr d'Oudin, en l'ed de 1616 (no en la de 1607), recull *cerdana* amb la definició «une certaine danse qu'on use en Catalogne»; i el mateix any, un castellà que viatja per la nostra terra ens conta «se començaron por la ciudad mill *çardanas*, que es un baile en este Prínc , en las fiestas mayores mui usado» (AORBB IV, 195), on ja 35 veiem la forma moderna amb *a*

Entre les explicacions etimològiques que s'han donat, l'única digna de pendre seriosament és la que identifica amb l'adjectiu ètnic del vell comtat i terra de Cerdanya, com ja ho suggeria el *DAut* (1739). D'entre les tretze mencions més antigues, en cinc s'escriu *cerdana*, en altres cinc *sardana* i en una altra *çardana*; i encara que, amb les dues grafies més freqüents, estan representades tant les castelleses com les catalanes (entre les quals podem comptar la de Vic de 1596), el fet que *cerdana* sigui la predominant en castellà i en llatí, mentre que el català, en el S. XVI (i ja molt abans), havia confós enterament els sons de *sa* i *ce*, 40 confereix a aquesta forma una autoritat fonètica més gran; confusió total i sense excepcions, car fins en cat. occidental es confonen quan segueix una *r* en síl·laba tancada

Essent encertada aquesta etimologia haurem de suposar que la sardana fou originària de Cerdanya, o va ser relacionada amb aquesta terra per una antiga creença popular molt generalitzada. Ni d'una cosa ni de l'al-